

Els drets humans a l'esport

■ BRUCE KIDD

Degà de la Facultat d'Educació Física i Salut,
Universitat de Toronto, Toronto, Canadà



Bruce Kidd (Font: autor).

■ Abstract

Human rights in sport is a broad mandate which encompasses a number of related rights issues. The cornerstone of the rights movement is the fundamental understanding that sport and leisure is a right of all human beings, necessary for development, health, and well-being of individuals and societies. Athletes have fought for the right to be treated fairly and with dignity in all aspects of their training and competition. Protected by the legal doctrines of natural justice and due process, athletes can dispute decision-making and treatment that infringes on their human rights. Children's rights in sport require special consideration. Since they lack both the resources and opportunities to fight for their rights, adults must do so on their behalf, ensuring that all children have access to safe, developmentally appropriate sport and recreation activities. While tremendous progress has been made in articulating the rights for sport-for-all, athletes and children, there remains much work to be done to realize these rights. In addition, we must work to extend association of sport with human rights to improve the life chances for others. Fighting for the rights of worker's engaged in the production of sportswear is the emerging battle in the struggle for human rights in sport.

■ Key words

Human rights, Sport

Resum

Quan parlem dels drets humans a l'esport ens referim a un mandat genèric que abasta una sèrie de drets relacionats entre ells. La base del moviment a favor dels drets radica a acceptar el concepte fonamental que l'esport i el lleure són un dret de tots els éssers humans, necessari per al seu desenvolupament, la seva salut i per al benestar tant dels individus com de la societat. Els esportistes han lluitat pel dret a ésser tractats amb justícia i dignitat en tots els aspectes de l'entrenament i de la competició. Sota la protecció de les normes legals que fan referència a la justícia natural i als seus processos, els esportistes poden oposar-se a decisions i a formes de tracte que els afecten i que infringeixen els seus drets humans. El tema dels drets dels nens en l'esport requereix consideració especial. Com que no tenen els recursos i oportunitats per poder lluitar pels seus drets, els adults han de fer-ho per ells, per assegurar-se que tots els nens tinguin accés a activitats esportives i de lleure que siguin segures i apropiades per al seu desenvolupament. Encara que s'ha avançat molt en l'articulació dels drets de l'esport per a tothom, esportistes i nens, queda encara molta feina a fer perquè aquests drets s'apliquin de forma efectiva. A més a més, hem de treballar per estendre els drets humans a l'associacionisme esportiu i a la millora de les oportunitats de vida per a tothom. La lluita pels drets dels treballadors dedicats a la fabricació de peces de roba esportiva és la batalla emergent en la lluita pels drets humans en el camp de l'esport.

■ Paraules clau

Drets humans, Esport

A quins drets ens estem referint?

El dret a jugar. Per a alguns sembla una cosa trivial, una reminiscència d'alguna campanya publicitària. Tanmateix, la capacitat d'aconseguir expressió física mitjançant el joc, l'esport i el lleure és un dret bàsic i fonamental de tots els éssers humans. Prendre part en activitats físiques de lleure, com ara l'esport, enriqueix les nostres vides en un sentit físic, mental i espiritual. Tant els nens com els adults aprenen així a treballar en equip, a cooperar i a lluitar per un objectiu comú. Els qui prenen part en una activitat esportiva s'obliguen ells mateixos a dominar noves destreses físiques i a millorar el seu rendiment. L'emoció d'aconseguir un repte físic personal, tant se val que sigui el primer quilòmetre recorregut a peu o un triomf olímpic, no es pot expressar amb paraules, cal viure-la.

Amb aquesta finalitat, els defensors de l'esport i de l'activitat física de tothom han lluitat per fer que l'esport sigui més accessible, humà i just, sota la bandera dels drets humans. Aquest mandat genèric abasta una sèrie de drets relacionats entre ells. El primer, és la premissa que tots els éssers humans haurien de tenir l'energia, la salut, el temps i l'oportunitat de prendre part en activitats físiques i esportives. Aquesta important premissa ha estat l'origen de canvis significatius a tot el món i a tots els nivells de l'esport, pel que fa a accessibilitat, igualtat, inclusió i oportunitats de participació. El mandat inclou també els esportistes d'elit i els seus drets específics. Els mètodes d'entrenament utilitzats tradicionalment a l'alta competició i la pressió sobre l'atleta perquè doni el



màxim d'ell mateix, pot originar que de vegades els drets dels esportistes passin a un segon terme davant la importància d'aconseguir un objectiu esportiu determinat. També hi ha temes que corresponen específicament a la participació dels nens en activitats esportives. Als països desenvolupats estan baixant els nivells de pràctica de l'esport i les activitats físiques i als països en vies de desenvolupament hi ha poques oportunitats de practicar-los. Les taxes d'obesitat augmenten al mateix ritme que desapareixen ràpidament les ajudes econòmiques als programes d'activitats físiques. A més a més, hi ha molts nens que competeixen en l'esport al més alt nivell. Aquests nens s'enfronten als mateixos conflictes que els esportistes d'elit, amb l'agreujant que són éssers humans en ple desenvolupament i creixement. Finalment, el mandat dels drets humans a l'esport ha anat més enllà d'aquells que es troben al "terreny de joc". Dintre del moviment més ampli que denuncia les deplorables condicions dels qui es dediquen a la producció de roba, calçat i béns similars, la comunitat esportiva es veu obligada a admetre que la indústria d'elaboració de roba esportiva és còmplice d'aquest problema. Els activistes d'aquesta causa i els esportistes que han lluitat pels drets dels qui estan "al terreny de joc", no poden negar l'evidència que es produeixen abusos a les empreses que donen suport a l'esport i se'n beneficien.

Les declaracions a favor dels drets humans i l'esport

Està àmpliament assumit que tots els membres de la societat tenen dret a gaudir d'oportunitats per a la pràctica de l'esport i de l'activitat física, i sovint aquest dret rep el suport de les lleis, la política i les declaracions nacionals i internacionals. L'expressió fonamental dels drets dels éssers humans és la Declaració Universal dels Drets Humans. Aquesta va ser aprovada per les Nacions Unides el 1948 i ha estat ratificada pos-

teriorment per pràcticament tots els governs del món. Són aquests els que han de garantir a totes les persones els drets continguts en la Declaració. La Declaració proclama nombrosos drets, entre els quals es troben els drets al lleure i a un adequat nivell de salut, educació i cultura. Els consegüents estatuts i convencions també donen suport a l'esport –i a l'educació, la salut i el lleure que hi van implicats. Per exemple, la Convenció Internacional per als Drets de la Infància (1990) referma el dret de tots els nens a l'educació, el lleure, el joc i les activitats culturals. L'Estatut Internacional de l'Educació Física i l'Esport (1978) declara que l'educació física i l'esport constitueixen un dret fonamental per a tothom i que són essencials per a l'educació al llarg de tota la vida. La Convenció Internacional per a l'Eliminació de Tot Tipus de Discriminació Racial (1965), el Conveni sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966), i la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació contra les Dones (1979) inclouen, totes elles, drets que garanteixen la participació de totes les persones en l'esport i en el lleure.

Aquests convenis i convencions tenen rang de llei als països signataris, i les organitzacions no governamentals (ONG's) d'aquests països fan un seguiment de la seva aplicació. Malauradament, molts països, inclosos els Estats Units, no han signat molts d'aquests convenis. Els convenis i convencions esmentats abans inclouen un ampli espectre de drets, entre els quals es troben els drets a l'esport i al lleure. Inclouen l'esport i el lleure en aquests documents ha proporcionat als educadors i als activistes un trampolí per estendre i elaborar els drets associats a la participació en l'esport i el lleure. D'aquí vénen un seguit d'iniciatives, tant a nivell nacional com regional, que fomenten el dret a la participació.

L'article 1r de la Carta Europea per a l'Esport, de 1992, estableix que "l'esport (és) un important factor del desenvolupament humà" i que "tots els joves haurien de tenir l'oportunitat de rebre educació fí-

sica i d'adquirir les tècniques bàsiques de l'esport". Aquesta Carta pretén de garantir a tots els ciutadans la possibilitat de practicar l'esport i activitats físiques de temps lliure en un ambient segur i sa (Article 1, 1b). L'Acta de l'Esport de Finlàndia, de 1998, reconeix i assegura l'existència de fons públics per a l'esport i el lleure, i la recent Acta de l'Activitat Física i l'Esport del Canadà (2003) subratlla els objectius del govern pel que fa a la promoció de l'activitat física com a element fonamental de la salut i el benestar i per ajudar a reduir les barreres en relació a la participació.

Les cartes i convencions internacionals, a més a més de les legislacions regionals i nacionals existents, proporcionen als ciutadans i als defensors del dret a l'esport autoritat moral i legal per ampliar la legislació relativa als drets humans i civils. Per exemple, el Títol IX de les Esmenes Educatives de 1972 a l'Acta dels Drets Civils dels Estats Units ha proporcionat base legal a les dones en la seva lluita per la paritat en el finançament i gestió de recursos per a l'esport femení, malgrat els molts intents exercits en contra.

També els esportistes de tot el món han utilitzat les convencions, cartes i legislacions existents per ampliar els seus drets. Els esportistes, de qualsevol nivell, tenen dret a no patir discriminació, assetjament sexual o pressió per prendre drogues. Els esportistes tenen dret a escollir els seus representants als llocs de presa de decisió i, en el cas dels esportistes professionals, a ésser representats col·lectivament pel sindicat que triïn. Sota la bandera dels drets humans, els esportistes de països com el Canadà han aconseguit així els drets d'obtenir un tracte just i que es prenguin decisions imparcials pel que fa a selecció, disciplina, proves i entrenament, educació, igualtat i mitjans de comunicació/representació. Quan sorgeix alguna disputa entre els esportistes i les organitzacions esportives, els primers tenen dret a protecció legal de 'justícia natural' i 'la norma de la llei'. La mateixa naturalesa de la competició esportiva, tanmateix, requereix en molts casos una ràpida presa



Els esportistes de qualsevol nivell tenen dret a no patir discriminacions, assetjament sexual o pressions perquè prenguin drogues (Font: Fons documental del CIO).

de decisions que no es produeix, de fet, a la resta dels sistemes legals. Per això, el CIO ha creat una organització internacional independent, anomenada Cort d'Arbitratge per a l'Esport (CAE). El CAE "treballa per tal de realitzar un arbitratge o mediació en les disputes del camp de l'esport" (www.tas-cas.org). L'èxit del CAE ha donat origen a la creació de cossos nacionals similars, com el Centre de Resolució de Disputes Esportives del Canadà, que supervisa el programa de resolució de disputes anomenat ADRsportRED.

Els drets dels nens requereixen una consideració especial. La Convenció Internacional per als Drets de la Infància (1990) estén la legislació dels drets humans a les necessitats específiques dels nens. La Convenció subratlla diversos drets dels nens, entre els quals s'inclouen:

- Dret a l'educació, el lleure, les activitats lúdiques i culturals.
- Prohibició de qualsevol forma d'exploració.
- Dret a la seva pròpia opinió.

Respecte de l'esport, s'han de tenir en compte els drets dels nens en diversos contextos. En primer lloc, se situa el dret a la participació, que està garantit no solament per la Convenció de Drets de la

Infància, sinó també per les convencions, cartes i legislacions esmentades abans. En segon lloc, se situa la naturalesa de la seva participació. Tant en la vessant de l'esport recreatiu com en l'alta competició, els temes de l'abús –físic, sexual i psicològic– són primordials. La quantitat de temps dedicat a l'esport és un altre dels temes analitzats. En el nivell de l'alta competició, practicar algun esport pot tenir conseqüències importants en l'educació i en la vida social del nen. També la necessitat de temps per practicar l'esport recreatiu pot afectar el desenvolupament educatiu i social del nen. Les conseqüències, a llarg termini, de la pràctica esportiva dels nens constitueixen una preocupació, especialment pel que fa a la pràctica d'alta competició o d'activitats agressives. També cal tenir en compte fins a quin punt pot ser profitosa o perjudicial una competició determinada. I, finalment, els nens tenen, a més a més, dret a decidir les seves pròpies experiències esportives i a participar en el procés de presa de decisions. Els drets dels nens en l'esport requereixen una atenció especial, perquè poques vegades tenen veu en el tema. Els pares, entrenadors, experts i antics nens-esportistes han de defensar-los en el seu nom i vetllar perquè es respectin els seus drets.

Avenços i límits

La lluita en defensa de l'esport per a tothom, els drets dels esportistes i els drets dels nens, ha ocupat literalment milers d'intervencions, en llocs, moments i circumstàncies diferents, amb poca connexió entre ells aparentment. Les lluites inclouen grans batalles visibles, com la lluita de les dones per participar en els Jocs Olímpics, i les lluites per la igualtat de representació als Jocs, avui encara actives. Altres batalles, invisibles però no menys importants, s'han lliurat als barris, a les lligues esportives locals i a les instal·lacions esportives de tot el món. A escala mundial, l'èxit i l'acceptació de tot el que abasten els 'drets humans a l'esport' és el resultat d'importants esforços efectuats per tres grups principals de persones: els entrenadors i els esportistes han exercit un paper crític a l'hora d'identificar i ressaltar les injustícies a qualsevol nivell de l'esport. Els pioners en el moviment de defensa dels drets humans van llançar sovint missatges de denúncia, van organitzar protestes i plantades i van formar els sindicats i d'altres associacions d'esportistes, sovint a costa de les seves pròpies carreres. Els experts i el món acadèmic també han exercit un paper de suport important. Els seus esforços van contribuir a donar legitimitat, claredat, vies d'investigació i suport a la lluita pels drets humans a l'esport. Finalment, han estat els funcionaris progressistes i els membres dels grups de pressió els qui han convertit l'aspiració en legislació. Mitjançant la legislació, els drets han pogut convertir-se en codi, s'han legitimat, i això ha proporcionat protecció perquè s'apliquin realment a l'emparedat de la llei.

S'ha aconseguit un avenç notable. Les cartes i convencions internacionals, alhora que la legislació regional i nacional, proporcionen una evidència clara que l'esport per a tothom ja és considerat com un dret humà. L'extensió dels drets humans als esportistes, en la direcció de la seva participació en activitats d'alt rendiment, ha millorat notablement l'experiència esportiva de milers



d'esportistes. El reconeixement de les necessitats especials dels nens ha provocat canvis positius en el desenvolupament de l'esport per a nens, tant de lleure com d'alta competició. Però malgrat els avenços, queda encara molt per fer. La promesa de l'esport per a tothom, ja articulada i definida, ha d'arribar encara a moltes zones del món. Fins i tot als països desenvolupats i democràtics, on se suposa que hi ha llibertat d'expressió, que hi ha igualtat davant la llei i un adequat nivell de vida, queden encara molts reptes per aconseguir plenament la idea de l'esport per a tothom. Per als esportistes els reptes són també fonamentals. Fins i tot en els casos en què els esportistes coneixen els seus drets, el món de l'esport d'alta competició és ferotge i el desig d'aconseguir la victòria pot eclipsar el respecte dels drets i les llibertats personals. Hi ha molts d'altres esportistes que encara no són conscients de l'existència d'aquests drets. Hi ha massa nens als països desenvolupats i en vies de desenvolupament que pateixen pobresa, malalties, violència i falta d'educació apropiada. L'esport pot ser part de la solució cap a la millora de la seva qualitat de vida. Identificar i reconèixer aquests drets és només un primer pas. La lluita per veure posats en pràctica aquests drets continua.

Drets humans en la producció i el comerç esportius

L'extensió de l'esport i del moviment pro drets humans han propiciat una major percepció de les males condicions de treball de les persones dedicades a la producció d'equipament i roba esportiva. Les organitzacions de tipus sindical, eclesial i estudiantil que es troben darrere el moviment pels drets dels treballadors han aconseguit grans avenços en l'última dècada, engegant codis de comportament per a les organitzacions i establint mecanismes per fer un seguiment del compliment d'aquests codis. L'Organització Internacional del Treball va elaborar la Declaració dels Principis i

Drets Fonamentals en el Treball el 1998. Moltes de les normes de la Declaració han passat a formar part de les lleis nacionals dels països membres. La Declaració cobreix quatre àrees principals dels drets dels treballadors:

- La llibertat d'associació i el reconeixement real del dret al conveni col·lectiu.
- L'eliminació de qualsevol forma de treball forçat i obligatori.
- L'abolició real del treball infantil.
- L'eliminació de la discriminació en relació al treball i l'ocupació (OIT, 1998).

S'ha plantejat a la indústria global de roba esportiva el repte d'adreçar els seus esforços a la millora de les condicions laborals a les fàbriques que subministren roba i calçat esportiu. Encara que moltes de les principals empreses de roba esportiva han establert codis de conducta i, poc o molt, compleixen allò que dicten aquests codis, un informe recent titulat *Fair Play at the Olympics* (Joc Net als Jocs Olímpics) (2004) detalla les moltes injustícies que encara existeixen ara com ara.

Segons l'informe, les principals preocupacions dels treballadors entrevistats eren la quantitat d'hores de treball exigides, que inclouen hores extres de forma obligatòria, i els salaris insuficients per cobrir les necessitats vitals. L'informe afirma que:

Els directors de la fàbrica normalment instiguen els empleats a treballar entre 10 i 12 hores, de vegades fins i tot 16 o 18 hores, sense una pausa adequada. Quan s'acosta el termini per enllestir una comanda, s'allarguen les jornades laborals. En la temporada de més treball és habitual tenir setmanes de set dies laborals, especialment a la Xina, malgrat els límits que assenyala la llei (Fair Play at the Olympics, 2004, 18).

S'espera dels treballadors que es quedin més temps a la feina, encara que siguin avisats amb molt poca antelació, i són multats o són amenaçats de despatxar-los si es neguen a fer hores extraordinàries.

Els treballadors reben salaris molt i molt baixos, sovint per sota del salari mínim vigent al seu país. La situació és pitjor per als treballadors temporals o estacionals, atès que se'ls paga per peça fabricada. La direcció de l'empresa pot abaixar el preu de la peça fabricada per obligar a fer que els treballadors produeixin més unitats per hora. Molts treballadors, fins i tot incloent-hi les hores extres, no guanyen prou diners per cobrir les seves necessitats vitals bàsiques, com ara les despeses d'alimentació i habitatge. La seguretat social, el subsidi per malaltia i la baixa per maternitat pràcticament no existeixen per als treballadors del sector de la confecció. De fet, sovint se'ls descompta el sou si són baixa per malaltia.

Les condicions de treball a les fàbriques són deplorables. Els treballadors, predominantment dones, pateixen abusos i pressions —de tipus verbal, físic i sexual— per part de la direcció. Les quotes de producció són sovint tan altes que els treballadors no tenen temps material per fer una pausa i anar al lavabo. En cas de no assolir la quota, és possible que s'obligui els treballadors a treballar hores extres no retribuïdes, pot ser que rebin cartes amenaçadores o fins i tot se'ls redueix el salari.

El mateix informe reconeix que les empreses globals de roba esportiva tenen al davant el repte d'aconseguir unes condicions de treball a les fàbriques que siguin acceptables i humanes. Per poder satisfer la demanda de preus baixos del consumidor, en un mercat que és cada cop més competitiu, les empreses han de retallar costos en la cadena de producció. Segons l'informe de Joc Net, les exigències dels compradors fan que sigui difícil, si no impossible, per als subministradors, proporcionar als seus treballadors unes condicions de treball adequades. Aquestes pràctiques inclouen: realitzar comandes més petites, obligar a fer que el termini de tramesa del producte sigui més curt, pressionar per aconseguir preus per unitat més baixos i amenaçar de portar la fàbrica en un altre lloc. Aquestes pràctiques comercials sotmeten els subministradors a una forta pressió que els obliga a produir



Com a resposta a aquestes condicions inhumanes en la indústria de productes esportius, Oxfam Gran Bretanya, Intermon-Oxfam Espanya, Clean Clothes Campaign (Campanya per Roba Neta) i sindicats de molts països han engegat la campanya *Fair Play at the Olympics* (Joc Net als Jocs Olímpics) (Font: Intermon-Oxfam).

un gran volum de productes i al menor preu possible, cosa que comporta que les condicions laborals i salarials estiguin molt per sota de qualsevol nivell raonable.

Independentment dels reptes inherents a l'actual model de cadena de subministrament, el resultat és que la indústria global de roba esportiva obté uns beneficis altíssims. L'informe que estem comentant xifra els beneficis de Nike, Puma i ASICS, el 2003, en 1.123 milions, 320 milions i 51,7 milions de dòlars USA, respectivament (p. 31). La indústria, en conjunt, tenia un valor de més de 58.000 milions de dòlars el 2002. No hi ha cap excusa perquè aquestes empreses incompleixin, arreu del món, les convencions bàsiques establertes per la Declaració de Principis i Drets Fonamentals del Treball (1998) de l'OIT. L'informe conclou que els fabricants de roba esportiva estan aconseguint impunement:

- Que els treballadors no puguin exercir els seus drets a la vaga, a sindicar-se i a tenir una negociació col·lectiva, en els

termes que ho estipulen la constitució o les lleis laborals.

- Exigir horaris laborals que excedeixen, de molt, el màxim previst per la legislació.
- No pagar als treballadors el salari mínim establert per llei ni la paga de les hores extres segons els càlculs establerts legalment.
- Imposar sancions legals i multes als treballadors.
- No preparar contractes de feina adequats.
- Fer servir un tracte discriminatori amb grups de treballadors determinats.
- I violar greument les normes de salut i seguretat laboral (pàg. 46).

Com a resposta a aquestes condicions inhumanes, Oxfam Gran Bretanya, Intermon-Oxfam Espanya, la *Clean Clothes Campaign* (Campanya pro Roba Neta) i Sindicats de molts països han llançat la campanya *Fair Play at the Olympics* (Joc Net als Jocs Olímpics). Els Jocs Olímpics no són simplement un espectacle esportiu de ressò ampli. La Carta Olímpica declara: "L'objectiu de l'Olimpisme és situar l'esport al servei del desenvolupament harmònic de l'ésser humà arreu del món, amb l'ànim d'ajudar a l'establiment d'una societat en pau i implicada en el respecte de la dignitat humana" (Principi Fundacional #3). Aquest principi fonamental del Moviment Olímpic es troba en clara oposició amb la situació dels treballadors explotats que produeixen els uniformes dels esportistes i dels jutges, i també amb tot l'enorme negoci dels objectes de record.

La solució al problema no recau únicament sobre el Moviment Olímpic o sobre alguna altra organització esportiva important. Les empreses que fabriquen roba esportiva, els governs i els consumidors individuals comparteixen la responsabilitat de millorar les condicions de treball i, doncs, de vida, dels treballadors del sector. De tota manera, atès el seu gran poder negociador, el Moviment Olímpic es troba en una situació única per poder exercir una gran pressió sobre les empreses que subministren roba esportiva, perquè en millorin les condicions laborals.

L'informe *Fair Play at the Olympics* està pressionant el Comitè Olímpic Internacional (CIO), perquè prengui les mesures següents:

- Fer una esmena a la Carta Olímpica que inclogui un compromís específic de respecte dels drets dels treballadors.
- Fer una crida pública perquè s'acabi l'explotació dels treballadors i l'abús dels drets dels treballadors relacionats amb la producció de roba esportiva, i també pressionar aquesta indústria perquè doni passos creïbles en aquesta direcció.
- Per al CIO: adoptar una política que inclogui a tots els acords de llicències, patrocini i drets de mercat del CIO, els CONs (Comitès Olímpics Nacionals) i l'OCOG (Comitès Organitzadors dels Jocs Olímpics), l'exigència que les pràctiques laborals i les condicions de treball relacionades amb els productes amb la marca olímpica compleixin els estàndards de treball acceptats internacionalment, tal com són definits a l'OIT (p.71).

El Parlament Europeu ha lliurat, per a la seva resolució, una moció conjunta pel que fa a les normes bàsiques de treball en la producció de productes esportius per als Jocs Olímpics. Aquesta resolució perfila uns requisits similars als esmentats a l'informe que comentem. Aquesta mena d'iniciatives han de continuar.

Per concloure

Què significa 'drets humans a l'esport'? Per als treballadors de la indústria de fabricació de roba esportiva significa el dret a viure i treballar amb dignitat, guanyar prou diners per mantenir una família i tenir temps suficient per poder jugar amb els fills. Per als esportistes de l'alta competició significa perseguir les seves fites sense sacrificar-hi la salut física i mental o la seva llibertat personal. Per a alguns nens pot significar tenir una pilota i un lloc segur on donar-li unes quantes puntades de peu. Per a altres nens pot significar canviar les normes, divertir-se i no preo-



Per als esportistes d'alta competició la lluita pels drets humans suposa perseguir les seves fites sense sacrificar la salut física i mental o la seva llibertat personal (Font: Fons documental del CIO).

cupar-se per qui guanya o qui perd. Per a cada persona el significat és diferent. El que ens uneix és el fet de comprendre que el dret a participar és un dret humà fonamental, independentment de qui siguem, on visquem o com siguem d'hàbils esportivament.

La llarga lluita pels drets humans a l'esport no ha acabat encara. S'ha avançat molt. Arreu del món es reconeix que l'esport per a tothom és un dret fonamental, que té el suport de nombroses cartes internacionals i legislacions nacionals. Els esportistes han lluitat per obtenir el dret a ésser tractats amb justícia, no com a treballadors forçats o soldats sota una llei marcial. Els nens de molts països desenvolupats han vist incrementada la seva oportunitat de participar de forma igualitària, han estat afavorits per l'existència de normes de conducta per als seus entrenadors i les seves organitzacions esportives. Als països en vies de desenvolupament, algunes organitzacions com *Right*

to Play (Dret a Jugar), anteriorment anomenada *Olympic Aid* (Ajuda Olímpica), estan promocionant l'esport per a nens com una eina important per al desenvolupament, la salut i la pau. Els activistes del món del treball estan compromesos en la batalla pels drets dels treballadors, tot desenvolupant i realitzant un seguiment del compliment dels codis de conducta i fent campanya en contra de les grans empreses multinacionals.

En tot cas, la lluita continua. Molts dels drets ja s'han articulats, però encara no s'han posat en pràctica completament. Molts ciutadans i esportistes no coneixen els seus drets i no tenen recursos per exigir-los. A més a més, encara que els drets existeixin en teoria, la lluita perquè siguin respectats suposa sempre un alt grau de desgast personal. Malgrat tot, aquestes batalles personals, locals o globals, són l'únic mitjà per arribar a entendre els drets humans entre tots nosaltres.

Bibliografia

- ADRsportRED <http://www.adrsportred.ca>
- Court of Arbitration for Sport. <http://www.tas-cas.org/>
- Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966). <http://www.hrcr.org/docs/Economic&Social/intlconv.html>
- European Parliament (2004). *Joint motion for a resolution on respect for core labour standards in the production of sports goods for the Olympic Games*. [http://www.union-network.org/uniindep.nsf/0/db1eb75b4e608f09c1256e7f003abafa/\\$FILE/EFResolution.pdf](http://www.union-network.org/uniindep.nsf/0/db1eb75b4e608f09c1256e7f003abafa/$FILE/EFResolution.pdf)
- European Sports Charter. (1992). <http://www.sportdevelopment.org.uk/ECCharter.PDF>
- Government of Canada (2003). *Physical Activity and Sport Act*. <http://laws.justice.gc.ca/en/P-13.4/93151.html>
- International Charter of Physical Education and Sport (UNESCO). http://www.unesco.org/education/educprog/eps/EPSSanglais/EVENTS_ANG/international_charter_ang.htm
- International Labour Organization (ILO) (1998). *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work*. <http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARATIONWEB.INDEXPAGE>
- International Olympic Committee (IOC) *Olympic Charter*. http://www.olympic.org/uk/organization/missions/charter_uk.asp
- Kidd, B. y Eberts, M. (1982). *Athletes' Rights in Canada*. Toronto: Ontario, Ministry of Tourism and Recreation.
- Official UN Universal Declaration of Human Rights Home Page. <http://www.unhcr.ch/udhr/>
- Oxfam GB, Clean Clothes Campaign, and ICFTU (2004). *Fair Play at the Olympics*. <http://www.fairolympics.org/en/index.htm>
- Right to Play*. <http://www.righttoplay.com>
- The Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. http://www.unhcr.ch/html/menu3/g/d_icerd.htm
- The Convention on the Rights of the Child*. <http://www.unicef.org/crc/crc.htm>